

FOCUS

Algemeen Pensioenfonds KLM

T O E N 15

2015 / 2016

N U &

S T R A K S

16

Focus is het pensioenblad voor grondpersoneel van KLM, KHS en KLS.

IN DEZE SPECIALE EDITIE VAN FOCUS BLIKKEN WE TERUG OP 2015 ÉN VOORUIT NAAR DE REST VAN 2016

03 EEN 8 IN EEN JAAR DAT HOOGSTENS EEN 5 VERDIENT

INTERVIEW MET HANS DE ROOS EN ROB KIES

06 HOE WIJ WAARDE CREËREN

08 MEERWAARDE VOOR DE DEELNEMER STAAT CENTRAAL

WAT VOEGT HET PENSIOENFONDS TOE?

10 FINANCIËLE POSITIE VAN HET FONDS

13 EEN BESCHEIDEN RENDEMENT IN 2015

KLMGRONDFONDS.NL

Bestuur Algemeen Pensioenfonds KLM

Leden: Jan van den Brink, Henny Essenberg, Paul Jansen, Arend de Jong (vicevoorzitter), Rob Kies, Eltjo Kok (voorzitter), Gerard Lagendaal (vicevoorzitter), Gerda van der Landen, Martijn Raaijmakers, Hans de Roos, Maarten Stienen.

Bestuursleden Rob Kies en Hans de Roos werpen licht op afgelopen jaar en komende periode

EEN 8 IN EEN JAAR DAT HOOGSTENS EEN 5 VERDIENT

Hans de Roos en Rob Kies

In dit interview blikken twee bestuursleden van het pensioenfonds terug op 2015. Aan het woord zijn Hans de Roos en Rob Kies. Rob neemt eind 2016 afscheid van het bestuur, na zich twaalf jaar te hebben ingezet voor Algemeen Pensioenfonds KLM. In dit interview laten hij en Hans hun licht schijnen over het pensioenfonds. **Hoe heeft het pensioenfonds het gedaan? En welke uitdagingen liggen nog op ons te wachten in 2016?**

2015 stond voor pensioenfondsen bol van extra werkzaamheden. Door nieuwe wetgeving en toezichtmaatregelen had elk pensioenfonds een flinke klus te klaren. Rob en Hans zijn trots op het feit dat ze die klus tot een kwalitatief goed einde hebben gebracht. Rob: 'Maar ik ben ook trots op onze ontwikkelingen, onder andere in de communicatie. Zo zijn we nu actief op Facebook en Twitter en hebben we goede stappen gezet in de digitalisering van de communicatie. Steeds meer mensen kiezen voor een digitaal UPO bijvoorbeeld.' 'Vergeet ook niet het nieuw Financieel Toetsingskader met onder andere de haalbaarheidstoets en de introductie

van de netto regeling. Plus een zwaar beleggingsonderzoek van De Nederlandsche Bank. Veel bijkomende activiteiten met een verplicht karakter', vult Hans aan. Hij relateert dit meteen: 'Ik kan me best voorstellen dat deelnemers zich afvragen wat zij nou hebben aan al die aanpassingen onder de motorkap...' Rob: 'Er is inderdaad veel gebeurd, alles met als doel een goed en toekomstbestendig pensioen. Ondanks dat én de woelige tijden hebben we ook het gewone, zichtbare werk gedaan. We waren bijvoorbeeld in staat alle pensioenen uit te keren volgens afspraak.'

Het doel voorbij schieten Maar het kan niet alleen maar trots zijn wat de klok slaat. Rob: 'Men creëert in de totale pensioenwereld steeds meer toezicht, voornamelijk op de manier waarop pensioenfondsen hun werk doen. Daarbij wordt impliciet gesuggereerd dat toezicht leidt tot meer vertrouwen van de deelnemer. Maar het leidt in elk geval ook tot meer werk en meer kosten. Draagt dat allemaal nog wel bij aan het vertrouwen en het verwachtingspatroon van de deelnemer? Ik vraag me echt af of we ons doel niet een beetje voorbij schieten.'

Toine van der Stee
Directeur Algemeen
Pensioenfonds KLM

Als het niet erger wordt komt het goed

In mijn vorige column in dit blad ging het over de vraag of pensioenen zeker of onzeker zijn. Het antwoord was kort samengevat: iets er tussenin. Er zijn factoren die we niet in de hand hebben, zoals de lage kapitaalmarktrente en de stijgende levensverwachting. Op het beleggingsresultaat van het fonds hebben we wel enige invloed, maar daarover moeten we bescheiden zijn. De hoogte van de pensioenpremies hebben we zelf in de hand, maar daar zitten natuurlijk wel grenzen aan. Je kunt moeilijk je hele inkomen aan pensioenpremies besteden.

In het afgelopen kwartaal is de financiële positie van uw pensioenfonds er niet beter op geworden. Voornamelijk als gevolg van verdere ingrepen van de Europese Centrale Bank en mede daardoor de verdere daling van de rente. En uiteraard heeft het bestuur zich andermaal beraden op de nieuwe situatie. Kort gezegd, als de huidige omstandigheden blijven als ze zijn, dan komt er de komende tijd zwaar weer.

Aan het eind van het eerste kwartaal van 2016 had uw fonds voor elke euro die in de toekomst aan pensioen moet worden betaald ook ruwweg een euro in kas. Als dat gedurende de komende vijf jaar zo blijft, moeten er na die periode extra maatregelen worden genomen. Dan kan het in het ergste geval zijn dat het bestuur de hoogte van de pensioenen moet aanpassen. Zo'n maatregel kan dan wel over een periode van ten hoogste tien jaar worden gespreid.

Als het nog erger wordt dan vandaag, komt er een kritische grens in zicht. Bij de huidige cijfers is dat als we voor elke euro pensioen nog maar 94 cent in kas hebben. Daaronder kan het fonds niet meer automatisch op eigen kracht herstellen. Dan zal er volgens de huidige afspraken een beroep op KLM worden gedaan voor extra herstelpremies. Deze herstelpremies worden zodanig vastgesteld dat het fonds over tien jaar weer voldoende reserves heeft. Als die herstelpremies er komen, hebben we dus even tijd. Als die er om welke reden dan ook niet zouden komen, moeten er extra maatregelen komen, zoals hiervoor genoemd.

Gaan we dat allemaal lijdzaam afwachten? Nee, natuurlijk niet. We hebben het al vaker gehad over de beleggingen van het fonds en de beleggingsresultaten. Wij moeten doen alsof we in de komende jaren niet meer rendement behalen dan ongeveer 1 à 2%. In de realiteit is dat tot nu toe meer. Gemiddeld was het rendement over de laatste tien jaar ruim 5% per jaar. Als we het in de komende periode beter doen dan 2% per jaar, gaan we weer de goede kant op.

Conclusie van dit alles: De situatie is ernstig. Er is nog de nodige tijd, maar als de omstandigheden niet verbeteren, valt aan vervelende ingrepen niet te ontsnappen. Die kunnen we ook weer over een lange periode spreiden, maar vervelend blijft het. Gelukkig staat daar tegenover dat als de omstandigheden niet verder verslechteren, we er in de komende jaren weer bovenop komen. Daar gaan we ons best voor doen. ●

'We kijken uit naar de uitkomsten van het overleg tussen KLM en de vakbonden'

'Ik kan me best voorstellen dat deelnemers zich afvragen wat zij nou hebben aan al die aanpassingen onder de motorkap...'

Hans: 'Ik ben er niet blij mee dat onze toezichthouders dit nodig vinden. Maar goed, binnen de kaders opereren we zo goed als mogelijk. Ik ben er ook niet trots op dat de relevantie van onze boodschap – ondanks onze professionele communicatieaanpak – nog altijd niet doordringt tot een groot deel van de deelnemers.'

Een 8 in een jaar dat een 5 verdient
Rob en Hans geven het fonds in 2015 een 8. Hans: 'Maar dan wel in een jaar dat hoogstens een 5 verdient... Met alle nieuwe toezichtthema's en onderzoeken, de introductie van nieuwe wetgeving, dalende rente en turbulentie op de financiële markten was het een heftig jaar. Daarbinnen hebben we

Een toelichting op de financiële positie leest u vanaf pagina 10.

Genoeg uitdagingen

De komende tijd kent nog genoeg andere uitdagingen. Hans: 'Wat momenteel concreet op tafel ligt is de samenstelling van onze beleggingen. Met de huidige financiële omstandigheden willen we ons risicoprofiel heel bewust kiezen, zodat we optimaal rendement creëren en alle belangen goed tegen elkaar afwegen. Het is ook urgent. Als de beleidsdekkingsgraad onder 104,2% zakt, mogen we wettelijk gezien geen hoger risicoprofiel meer uitvoeren. Daarom onderzoeken we nu of een goed idee is iets aan onze beleggingsmix te veranderen, nog

op tafel liggen: 'We kijken uit naar de uitkomsten van het overleg tussen KLM en de vakbonden. Zij zijn al geruime tijd in gesprek over een nieuwe pensioenregeling. Niet dat we daar nu al iets mee kunnen, maar zodra de nieuwe pensioenregeling er is gaan we aan de slag.'

Hans: 'Het is al bekend dat KLM een voorstel heeft neergelegd om naar een CDC-regeling (collective defined contribution, een pensioenregeling waarbij de werkgever alleen verplicht is een vaste premie te betalen en niet langer eventuele tekorten hoeft aan te vullen, red.) over te gaan. Of en wanneer dat het geval is, weten we pas als het zover is. En natuurlijk laten we dan van ons horen in onder andere een deelnemersbijeenkomst.'

De glazen bol

Er wordt in Nederland volop gediscussieerd over de toekomst van het pensioenstelsel. Rob en Hans vinden dat hun mening over de plannen van de SER er niet toe doet, omdat het een politieke discussie is. De pensioenbestuurders wachten geduldig af. Op de vraag hoe het Algemeen Pensioenfonds KLM er over tien jaar uit

'We hebben goede stappen gezet in de digitalisering van de communicatie'

gedaan wat er moest gebeuren.' Rob: 'We moeten er bij vermelden dat we er niet beter voor staan dan het jaar daarvoor. De dekkingsgraad is flink gedaald en onze financiële situatie staat behoorlijk onder druk. En we verwachten helaas ook niet dat dat de komende tijd beter wordt.'

voordat de deur dicht gaat. Daarnaast zijn we druk met de follow-up van het beleggingsonderzoek dat in 2015 gehouden is. We hebben onder andere investment beliefs opgesteld: de principes die we hanteren bij beleggingskeuzes.'

Rob ziet nog iets anders relevants

TO DO'S OP DE AGENDA VAN HET BESTUUR IN 2015:

- VOLDOEN AAN HET NIEUWE FINANCIËLE TOETSINGSKADER (NFTK)
- IMPLEMENTATIE VAN HET NIEUWE FISCALE KADER EN INVOEREN VAN EEN NETTO PENSIOENREGELING
- WAAR MOGELIJK VERLAGEN VAN DE UITVOERINGSKOSTEN
- OMGAAN MET EEN HISTORISCH LAGE RENTE EN HET HERIJKEN VAN HET BELEGGINGSBELEID
- GEDEELTELIJK VOLTOOID: OPVOLGING GEVEN AAN DE BEVINDINGEN BELEGGINGSONDERZOEK DNB

zou moeten zien, hebben beiden wel een antwoord. Hans: 'Ik pleit ervoor dat we dan de huidige versnipperde situatie voor alle KLM-werknemers meer in één hand hebben. De drie KLM-fondsen werken nu al veel samen. Als we op termijn misschien moeten concurreren met andere fondsen moeten we sterk staan. Consolidatie van de pensioenfondsen in de KLM-groep ligt dan voor de hand, in welke vorm dan ook.'

TO DO IN 2016:

- GROTENDEELS VOLTOOID: VERDERE OPVOLGING GEVEN AAN BEVINDINGEN DNB-BELEGGINGSONDERZOEK
- FORMULEREN INVESTMENT BELIEFS
- GEDEELTELIJK VOLTOOID: ONDERZOEK NAAR EVENTUELE AANPASSING RISICOPROFIEL EN IMPLEMENTATIE HIERVAN
- MOGELIJKE START VAN NIEUWE PENSIOENREGELING, ZODRA OVEREENGEKOMEN
- NIEUWE COMMUNICATIEMIDDELEN UIT WET PENSIOENCOMMUNICATIE

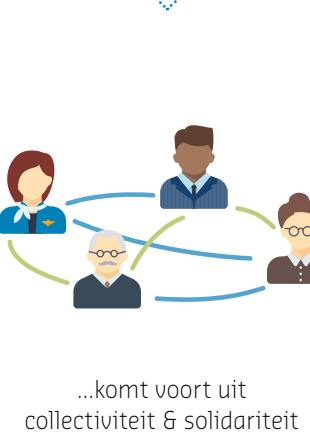
Rob hoopt over tien jaar vooral op deelnemers met veel vertrouwen in het fonds: 'Het zou mooi zijn als deelnemers, die in deze jaren zien welke stormen hun pensioenfondsen trotseert, hun vertrouwen behouden. Zodat ze over tien jaar terugkijken en zien dat dat terecht is gebleken.' Hans vult aan: 'Zeker als men straks misschien wel mag kiezen bij welk pensioenfonds men pensioen gaat opbouwen en dan toch bij ons blijft.

Nu hoeven we nog niet te concurreren met anderen.'
Wat gebeurt er als we dat straks wel moeten doen? Hans: 'Dan zijn we niet het beste jongetje van de klas, of dat meisje dat er steeds uitgestuurd wordt. Per les bepalen we onze plaats, soms vooraan en soms achterin. Het ligt er maar net aan op welk onderwerp we ons willen profileren.' ●

HOE WIJ WAARDE CREËREN

Hiernaast ziet u het waardecreatiemodel van Algemeen Pensioenfonds KLM. Benieuwd naar het verhaal hierachter? Lees dan verder vanaf pagina 8.

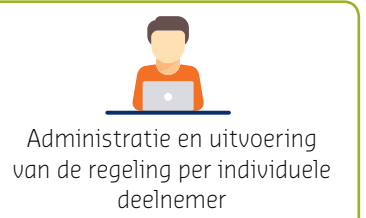
IEDER PENSIOEN...

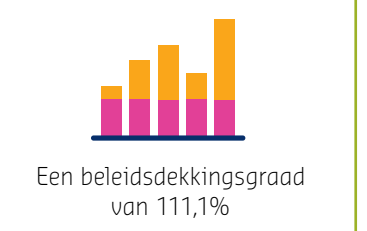
MET WELKE MIDDELEN WERKT HET PENSIOENFONDS?

WAT GEBEURT DAARMEE?

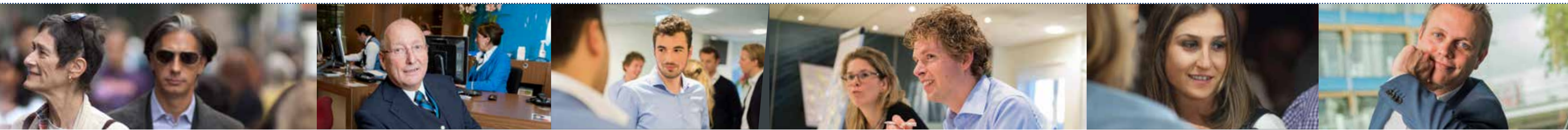

WAT LEVERT HET OP (EIND 2015)?

DE TOEGEVOEGDE WAARDE

MEERWAARDE VOOR U STAAT CENTRAAL

Het Algemeen Pensioenfonds KLM wil een duidelijk toegevoegde waarde hebben voor u als deelnemer. Ons doel is immers het veilig stellen van een goed pensioen voor alle deelnemers. Om u deze toegevoegde waarde te laten zien, hebben we een zogeheten waardecreatiemodel gemaakt. Dit model maakt duidelijk hoe wij als pensioenfonds 'werken'.

In het waardecreatiemodel op pagina 6 en 7 vindt u de algemene kenmerken van het pensioen, de middelen die we inzetten, wat daarmee gebeurt en wat de toegevoegde waarde is. Het gaat daarbij niet alleen om de financiële resultaten, maar ook om een duidelijke en gerichte voorlichting.

Met MijneKLM Pensioen kunt u de komende jaren steeds meer doen.

Zo vindt het pensioenfonds het belangrijk dat u de juiste keuzes kunt maken en dat u de risico's die uw pensioen loopt begrijpt. Belangrijke factoren bij onze 'waardecreatie' zijn onder andere onze kosten, risicobeheersing, communicatie met de deelnemers en ons bestuur en beleid. U leest hieronder wat de ontwikkelingen op deze gebieden waren in 2015.

Minder uitvoeringskosten en meer vermogensbeheerkosten

Een belangrijke doelstelling van ons pensioenfonds in 2015 was het verlagen van de uitvoeringskosten, waar mogelijk. Dit lukte. De uitvoeringskosten daalden licht van € 4,6 miljoen in 2014 naar € 4,5 miljoen in 2015. Dat betekent € 184 per deelnemer in 2015 (€ 189 in 2014). De uitvoeringskosten zijn de kosten van de uitvoering van de pensioenregeling en het beheer van het fonds.

Het pensioenfonds kent verder vermogensbeheerkosten. Deze waren € 32,7 miljoen in 2015. Dit was 0,43% van het belegd vermogen tegen 0,34% in 2014. Vanwaar deze stijging? Ten eerste werd de dollar meer waard vergeleken met de euro en de vergoedingen aan externe vermogensbeheerders zijn in dollars. Deze oorzaak verklaart al meer dan de helft van de kostenstijging. Een tweede reden was dat we meer hebben belegd in duurdere beleggingscategorieën. Tot slot is sinds 2015 een zogenoemde bewaarder verplicht voor toezicht op de beleggingen. Ook dit betekende extra kosten. Het fonds heeft ook kosten voor (beleggings-) transacties. Deze waren € 20,7 miljoen in 2015, oftewel 0,28% van het belegd vermogen (0,27% in 2014).

Pensioenrisico's hebben voortdurend onze aandacht

Pensioen kent veel risico's, zoals de laatste jaren regelmatig blijkt. Wat doet uw pensioenfonds nu om deze risico's te beheersen en uw pensioen te beschermen? We passen hiervoor allereerst integraal risicomanagement (IRM) toe volgens richtlijnen van De Nederlandsche Bank (DNB). Hierbij stellen we eerst een risicostrategie op. Vervolgens bepalen we de risico's en de maatregelen om deze risico's te beheersen. Tot slot voeren we de maatregelen uit en bewaken we de risico's. Dit proces blijven we steeds doorlopen. Verder heeft het fonds een speciale risicomanagementcommissie (RMC). De leden hiervan nemen deel aan de

diverse commissies en werkgroepen. De RMC rapporteert aan het bestuur. Op basis daarvan kunnen we de risicobeheersing aanpassen. Daarnaast informeert de pensioenuitvoerder (Blue Sky Group) het bestuur periodiek over de risico's voor het fonds.

Onze communicatie draait om uw pensioensituatie

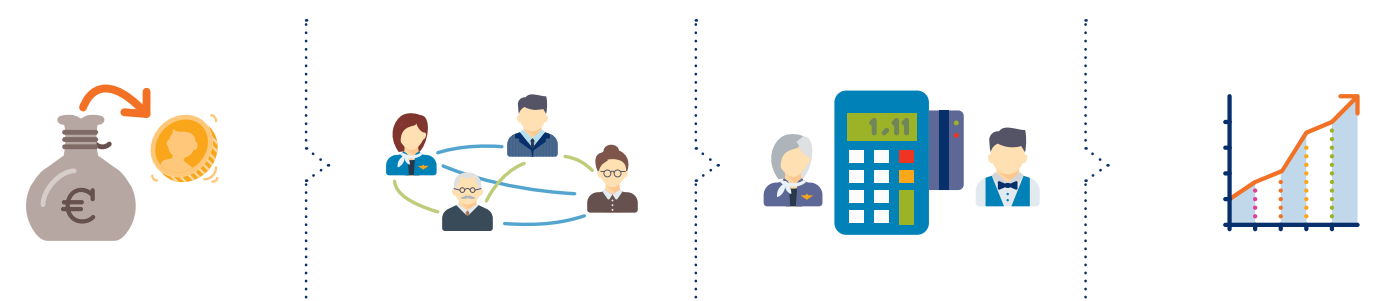
We vinden het essentieel dat u zoveel mogelijk inzicht hebt in uw eigen pensioensituatie. Daarom hebben we MijneKLM Pensioen ontwikkeld. Via onze website kunt u hiermee eenvoudig uw pensioengegevens bekijken en met onze pensioenplanner kunt u uw pensioen berekenen. Met MijneKLM Pensioen kunt u de komende jaren

Verder bieden we u de actuele, digitale nieuwsbrief NWSflits aan. Ook hier is veel vraag naar, wat blijkt uit de bijna 6.700 abonnees in juli 2016.

Klaar voor de toekomst

De ontwikkelingen van de pensioenen, financiële markten en wet- en regelgeving vragen steeds meer van ons bestuur en onze organisatie. Daarom begon het bestuur in 2015 met een verkenning om de bestuurlijke effectiviteit te verbeteren. Een eerste resultaat is dat het fonds het aantal bestuurszetels per 1 januari 2016 terugbracht van twaalf naar tien. Dit moet leiden tot grotere bestuurlijke slagvaardigheid en efficiency.

Wij voeren pensioenregelingen uit voor het KLM-grondpersoneel. Dit gebeurt met aanvaardbare kosten, een evenwichtige belangenafweging, zo veel mogelijk koopkrachtbehoud en acceptabele risico's.

steeds meer doen. Om uw pensioenvragen goed te beantwoorden, schenken we veel aandacht aan persoonlijk contact. Daarom informeerden we in 2015 bijvoorbeeld op vier KLM-locaties deelnemers over hun pensioen. Ook organiseerden we in 2015 vijf Pensioen in Zicht-dagen, waar in totaal 83 bijna-gepensioneerden aan meededen. Daarnaast stuurden we u over belangrijke onderwerpen een persoonlijke brief.

U kunt sinds 2015 met ons communiceren via Twitter en Facebook. Onze Facebookpagina had eind 2015 al 679 fans en eind juni 2016 waren dit er bijna 1.000.

Verder startte het pensioenfonds in 2015 met het formuleren en vastleggen van een missie, visie en strategie. Deze belangrijke uitgangspunten hadden we tot op heden niet als geheel op papier gezet.

Onze missie houdt in dat we de pensioenregelingen uitvoeren voor het KLM grondpersoneel. Dit gebeurt met acceptabele risico's, aanvaardbare kosten, een evenwichtige belangenafweging en zo veel mogelijk koopkrachtbehoud. In onze toekomstvisie staat een compleet en concurrerend aanbod van pensioenproducten voor onze deelnemers centraal. Onze strategie werken we in 2016 uit in een strategisch plan. ●

HOE STAAT MIJN PENSIOENFONDS ER FINANCIËEL VOOR?

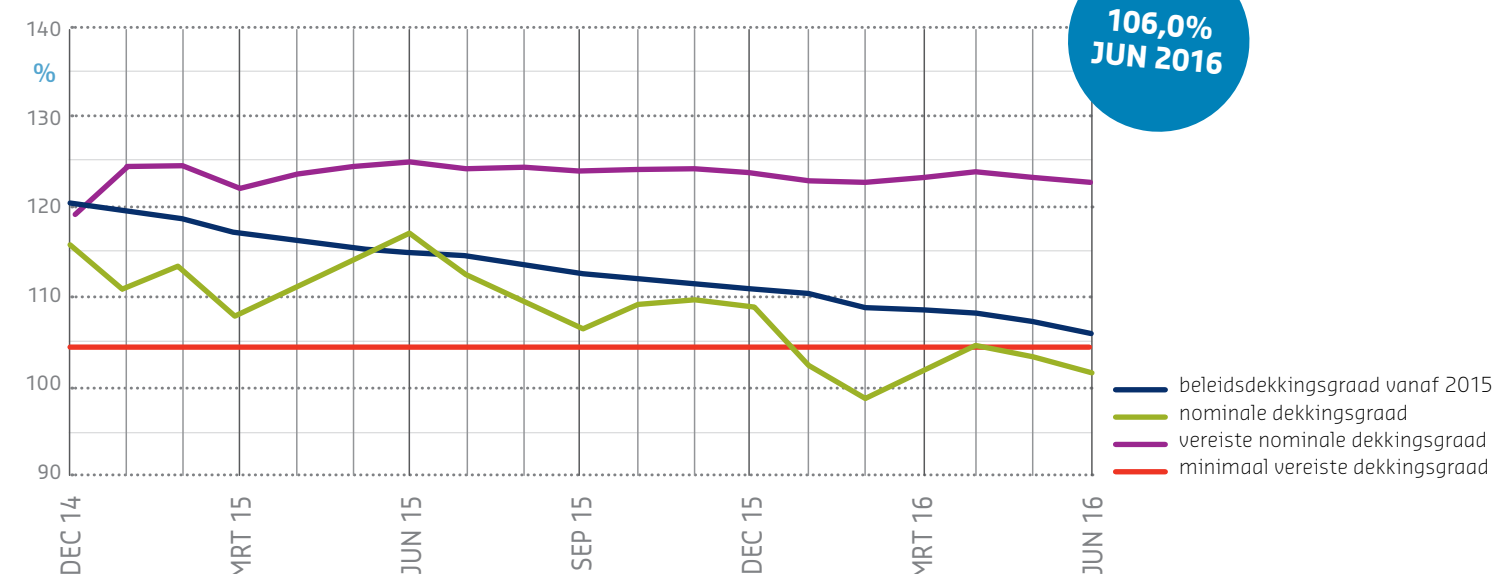

DEKKINGSGRADEN

De dekkingsgraad is de verhouding tussen het vermogen en de verplichtingen van het pensioenfonds. Bij een dekkingsgraad van bijvoorbeeld 110% heeft het fonds voor elke € 100,- die aan pensioen moet worden uitbetaald € 110,- in kas.

	Eind vierde kwartaal 2015	Eind juni 2016
Beleidsdekkingsgraad*	111,1%	106,0%
Maandelijks dekkingsgraad	109,2%	101,7%
Wettelijk vereiste dekkingsgraad	124,3%	123,3%

*de beleidsdekkingsgraad is het gemiddelde van de laatste twaalf maandelijkse nominale dekkingsgraden

De financiële positie van het pensioenfonds is een belangrijk gegeven voor u als deelnemer. Het vertelt u of het pensioenfonds de pensioenen nu en in de toekomst kan uitbetalen. Dit gaat dus ook over uw pensioen. Hoe de financiële positie zich ontwikkelt is dan ook heel relevant. *U hebt er niet direct invloed op, maar u wilt waarschijnlijk wel weten hoe het ervoor staat. Want dan kunt u – als dat nodig en mogelijk is – extra maatregelen nemen om te zorgen voor een goede ouderdomsvoorziening. In dit artikel leest u hoe de financiële positie zich het afgelopen jaar heeft ontwikkeld en wat dat voor u betekent.*

In 2015 hadden de volgende factoren invloed op de financiële positie van het pensioenfonds:

- De rente was laag. Dat betekent dat het pensioenfonds al meer geld moest reserveren voor (toekomstige) pensioenuitkeringen. Daar kwam bovenop dat de overheid de spelregels voor het reserveren van diezelfde uitkeringen ook aanpaste, waardoor het pensioenfonds nog meer geld in kas moest hebben. De verplichtingen zijn over heel 2015 gestegen met € 408,9 miljoen.
- Het nieuw Financieel Toetsingskader (nFTK) werd geïntroduceerd. Hierdoor moeten pensioenfonds hogere buffers aanhouden dan voorheen, waardoor een pensioenfonds sneller te maken heeft met een tekortsituatie.

- Ontwikkelingen in de financiële wereld drukten op de aandelenmarkt. Het pensioenfonds belegt in verschillende beleggingscategorieën, waaronder zo'n 40% in aandelen. Meer over beleggingen leest u op pagina 13, 14 en 15.

Deze omstandigheden zorgden ervoor dat de financiële positie in 2015 behoorlijk onder druk stond. De beleidsdekkingsgraad is over heel 2015 gedaald van 120,5% eind 2014 naar 111,1% eind 2015.

Omdat de beleidsdekkingsgraad onder het vereiste niveau van 124,3% lag, moest het pensioenfonds een herstelplan indienen bij De Nederlandsche Bank. Hierin staat welke maatregelen het pensioenfonds neemt om de financiële positie te verbeteren. Het plan liet zien dat het pensioenfonds binnen de wettelijke termijn op eigen kracht uit herstel komt.

KERNCIJFERS EERSTE HALF JAAR 2016

	Einde 1e kwartaal	Einde 2e kwartaal
Vermogen (bezittingen)	€ 7,62 miljard	€ 7,89 miljard
Verplichtingen	€ 7,49 miljard	€ 7,76 miljard
Maandelijks nominale dekkingsgraad	101,8%	101,7%

INDEXATIEACHTERSTAND

Actieve deelnemers:
verhoging van de pensioenen volgt de loonindex

Pensioengerechtigde en gewezen deelnemers:
verhoging van de pensioenen volgt de
geschoonde prijsindex

	Beoogde loonindex	Feitelijk toegekende loonindex	Cumulatieve achterstand loonindex	Beoogde prijsindex	Feitelijk toegekende prijsindex	Cumulatieve achterstand prijsindex
01-01-2012	3%	1,5%	1,5%	2,3%	1,2%	1,1%
01-01-2013	0%	0%	1,5%	2,0%	1,0%	2,1%
01-01-2014	0%	0%	1,5%	0,9%	0,5%	2,5%
01-01-2015	0%	0%	1,5%	0,7%	0,4%	2,8%
01-01-2016	0%	0%	1,5%	0,4%	0,0%	3,2%

Hoe wordt de financiële positie verbeterd?

Het bestuur heeft ook het afgelopen jaar veel nagedacht en gesproken over verbetering van de financiële positie van het pensioenfonds. Hierbij is vooral gekeken naar het beleggingsbeleid en mogelijke verbeteringen om de financiële positie weer op peil te krijgen. De komende tijd zoekt het fonds met prioriteit naar nieuwe wegen om meer rendement te halen uit zijn beleggingen. Meer over de beleggingen van het fonds leest u op pagina 13, 14 en 15. Het vermogen steeg in 2015 licht van € 7,3 miljard naar (afgerond) € 7,4 miljard. Het totale rendement in 2015 was 0,9%. Gemeten over een langere termijn ligt het totaalrendement op gemiddeld 7,1% over vijf jaar en 5,2% over tien jaar.

Wat betekent de financiële positie van het pensioenfonds voor mij?

Een dalende dekkingsgraad betekent een verslechtering van de financiële positie van het pensioenfonds. Als de dekkingsgraad blijft dalen, wordt de kans op (gedeeltelijke) verhoging van de pensioenen (indexatie) steeds kleiner. De pensioenen mogen pas worden verhoogd als de beleidsdekkingsgraad hoger is dan 110% en er genoeg vermogen is om ook in de toekomst de pensioenen te verhogen. Het verhogen van de (opgebouwde) pensioenen is belangrijk om de pensioenen waardevast te laten zijn. De prijzen stijgen namelijk ook elk jaar en het zou mooi zijn als de (opgebouwde) pensioenen met die stijging kunnen meegroeien. Op 1 januari 2016 zijn de pensioenen van pensioengerechtigden en gewezen deelnemers

over 2015 niet verhoogd. De financiële positie van het pensioenfonds was volgens de nieuwe regels van het nFTK niet toereikend om de pensioenen te verhogen met de stijging van de prijzen. Ook de pensioenen van de actieve deelnemers zijn niet aangepast. Dit komt doordat er ook in 2015 geen loonronde bij KLM was. De kans op een verhoging van de pensioenen is gezien de financiële positie van het fonds de komende jaren klein. Als de financiële situatie verder verslechtert, is het mogelijk dat het pensioenfonds de pensioenen in de toekomst moet korten. Omdat de pensioenen de afgelopen jaren ook niet elk jaar zijn verhoogd, is er ook sprake van een indexatieachterstand (zie tabel hierboven).

BENT U ACTIEVE DEELNEMER? HOUD ER DAN REKENING MEE DAT DE PRIJZEN DE AFGELOPEN JAREN WEL ZIJN GESTEGEN EN DE LONEN BIJ KLM NIET. DAARDOOR IS UW PENSIOEN OOK NIET VERHOOGD, WAARDOOR HET MINDER WAARD IS GEWORDEN.

Hoe blijf ik op de hoogte van de financiële positie van het fonds?

Het pensioenfonds vindt het belangrijk u te informeren over de financiële positie. De dekkingsgraad wordt maandelijks op de website gepubliceerd. Ook wordt hier per kwartaal een uitgebreid financieel bericht geplaatst. Wilt u hiervan op de hoogte worden gebracht? Abonneer u dan op de digitale nieuwsbrief via de website of like ons op Facebook (facebook.com/klmgrondfonds). ●

EEN BESCHEIDEN RENDEMENT IN 2015

Over 2015 behaalde het pensioenfonds een totaalrendement van 0,9%. Dit was 0,12% lager dan de benchmark, de maatstaf waarmee het pensioenfonds de rendementen van de beleggingen vergelijkt. Redenen daarvoor waren beleggingen die afweken van de benchmarkportefeuille, beleggingskosten en aanpassingen van de beleggingsportefeuille. Het vermogen van het pensioenfonds steeg in 2015 licht van € 7,3 miljard naar € 7,4 miljard.

Mooi rendement vastgoed

De vastgoedportefeuille deed het in 2015 goed. Een belangrijke reden hiervoor was – net als in 2014 – lage financieringskosten door de lage rentestand. De vastrentende waarden (obligaties) kenden in 2015 een negatief rendement. Dit had te maken met een wisselend beleid van de centrale banken en

wereldwijde verschillen in het economisch herstel. Het beleggingsresultaat voor aandelen was 3,0%. Begin 2015 waren er stijgingen op de aandelenmarkten. Daarna kenden deze markten sterke schommelingen. In de tabel op pag.14 ziet u een aantal belangrijke cijfers over 2015.

EEN BESCHIEDEN RENDEMENT IN 2015

VERMOGEN €7,3 MILJARD

TOTAALRENDEMENT 0,9%

VERMOGEN €7,4 MILJARD

Beleggingen

Vastgoed	770,0
Aandelen	2.612,5
Vastrentende waarden	3.905,1
Overig	86,9
Totaal	7.374,5

Rendement

Rendement vastgoed	9,6%
Rendement aandelen	3,0%
Rendement vastrentende waarden	-0,9%
Totaalrendement	0,9%
Vijfjaarsgemiddeld totaalrendement	7,1%
Tienjaarsgemiddeld totaalrendement	5,2%

Kosten

Uitvoeringskosten per deelnemer	184
Kosten vermogensbeheer / gemiddeld belegd vermogen	0,43%
Transactiekosten / gemiddeld belegd vermogen	0,28%

(bedragen in miljoenen euro's)

► Vernieuwing van het beleggingsbeleid

In het eerste kwartaal van 2015 onderzocht De Nederlandsche Bank (DNB) het beleggingsbeleid van het pensioenfonds. Uit het onderzoek van DNB kwamen geen grote problemen naar voren, hoewel er wel belangrijke aandachtspunten waren. Zo concludeerde DNB dat het bestuur en de beleggingscommissie te weinig 'countervailing power' ('tegenmacht') hadden ten opzichte van pensioenuitvoerder Blue Sky Group. Een andere conclusie was dat het fonds het risicomanagementproces onvoldoende had ingericht en gedocumenteerd. Daarnaast oordeelde DNB dat er verbeteringen nodig waren voor de beleggingsadviescommissie. Deze hebben wij samen met de twee andere KLM-pensioenfonds opgepakt.

'Uit het onderzoek van DNB kwamen geen grote problemen naar voren, hoewel er wel belangrijke aandachtspunten waren'

Zeven vernieuwingen

Het bestuur maakte vanwege dit onderzoek een plan met zeven acties, dat het met DNB besprak. Het fonds heeft deze vernieuwingen inmiddels uitgevoerd. Een van de acties is het opstellen van tien investment beliefs (zie hiervoor blz.16 en 17 van de eerste Focus van 2016). Er kwam specifiek voor het fonds een eigen bestuurscommissie beleggingszaken (CBZ). Ook herzagen we de organisatie en

de werkwijze van de gezamenlijke beleggingsadviescommissie van de drie KLM-pensioenfonds.

Verder hebben we het risicomanagement onafhankelijker georganiseerd. Het fonds heeft de werkgroep risicomanagement vanaf 2016 omgezet in een bestuurscommissie met meer externe en onafhankelijke ondersteuning. Daarnaast hebben we de evaluatie van beleggingen en Blue Sky Group

als vermogensbeheerder versterkt. Ook hebben we de beleggingsrapportage verbeterd en een document opgesteld dat de verschillende onderdelen van ons beleggingsproces toelicht. Tot slot hebben we de begrippen die we gebruiken bij het beleggingsbeleid duidelijker omschreven. In het eerste halfjaar van 2016 voeren we deze verbeteringen in. We verwachten dat DNB de effecten in de loop van 2016 onderzoekt. ●

VERDER LEZEN?

Kijk op klmgrondfonds.nl/jaarverslagen

 facebook.com/klmgrondfonds

 twitter.com/klmgrondfonds

COLOFON

Focus verschijnt driemaal per jaar en wordt verstuurd aan deelnemers en gepensioneerden van het Algemeen Pensioenfonds KLM.

Redactie Blue Sky Group B.V., Amstelveen

Redactieadres Redactie Focus, Postbus 123, 1180 AC Amstelveen **E** focus@klmgrondfonds.nl

Tekst Blue Sky Group B.V., Amstelveen

Art direction, ontwerp en opmaak FRISSEWIND in communicatie en design, Amsterdam

Fotografie Don Wijns, Amsterdam; Shoots by Laura e.a.

Illustraties FRISSEWIND in communicatie en design, Amsterdam

Druk Drukkerij Aeroprint, Ouderkerk aan de Amstel

CONTACT

E pensioenservice@klmgrondfonds.nl

T (020) 426 62 10

f facebook.com/klmgrondfonds

t twitter.com/klmgrondfonds

KLMGRONDFONDS.NL

Blue Sky Group